

12 EYLÜL DARBESİ VE SERMAYENİN İSTEKLERİ

Aydınlık Gazetesi, 24 Ağustos 2020

Yıldırım Koç

40 yıl önce gerçekleştirilen 12 Eylül 1980 Darbesi dört temel nedene bağlı olarak yapıldı.

Birinci neden, Türkiye'nin 1975 yılında kapattığı ve 1978 yılında kısmen açılan Amerikan üs ve tesislerinin tam olarak açılması ve kapasitelerinin genişletilmesi talebiydi. İkinci neden, 24 Ocak İstikrar Programının uygulanabilmesiydi. Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Kenan Evren 7 Ocak 1991 günlü *Milliyet Gazetesi*'nde yayımlanan demecinde şöyle diyordu: "Eğer 24 Ocak kararları denen kararların arkasından 12 Eylül dönemi gelmemiş olsaydı, o tedbirlerin fiyasko ile sonuçlanacağından hiç şüphem yoktu. Böyle sıkı bir askeri rejim sayesinde o tedbirler meyvesini vermiştir." Üçüncü neden, yeni uluslararası işbölümü kapsamında ulusötesi sermayenin Türkiye'de ucuz işgücüne ihtiyaç duymasıydı. Dördüncü neden ise Türkiye'de yaşanan iç savaşın engellenmesiydi.

SERMAYEDAR SINIFIN TAVRI

Türkiye'de sermayedar sınıfın çalışma yaşamı alanındaki en nitelikli temsilcisi Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'dur (TİSK). Bu nedenle TİSK'in açıklamalarını ve özellikle genel kurullarına sunulan çalışma raporlarını dikkatle izlemek gerekir.

TİSK, 1982 Anayasası hazırlık çalışmaları sırasında "sosyal devlet" anlayışına karşı çıktı ve bu kavramın Anayasadan çıkarılmasını istedi (*Cumhuriyet*, 12.4.1982). TİSK'in 1982 yılı Nisan ayında toplanan 14. Genel Kuruluna sunulan *Çalışma Raporu*'nda işçi haklarına ilişkin temel yaklaşım şöyle ifade ediliyordu: "*Geçmişte işveren-işçi ilişkilerine yaklaşımda daima işçilerin himayeye muhtaç olduğu görüşünün hakim olduğu bilinen bir gerçektir. Artık işçinin ezildiği, istismar edildiği iddialarının geçersizliği ortadadır. İşçilerin bugün ulaştığı seviye memurlara sağlanan imkanların çok çok üstündedir. Bunun yanında 3 milyona yakın işsiz varlığı düşünülürse, ülkemizde çalışan işçilerin mutlu bir azınlık teşkil ettiği söylenebilir. Bu durumu geçmiş tecrübeler ışığında artık savunmak mümkün değildir. Bu sebeple sosyal sorunlara yaklaşırken işçi lehine yorum kriteri terkedilmeli ve ülke yararı gözetilmelidir.*" (TİSK, XIV. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu, Ankara, 1982, s.19)

SERMAYEDARLARIN TALEPLERİ

TİSK'in 1972, 1974, 1976, 1978, 1980 ve 1982 yıllarında yapılan genel kurullarına sunulan çalışma raporlarında yer alan isteklerin en önemlileri şöyle sıralanabilir:

- Asgari ücret, yan ödemeler de hesaba katılarak, bölgelere ve sektörlere göre ayrı ayrı belirlensin.
- Herkese eşit ücret zammı yerine, üretime katkıya göre farklı ücret zammı sistemi yaygınlaştırılsın.
- Ücret zamları verimliliğe bağlansın; ücret artışları sınırlandırılınsın; yan ödemeler azaltılsın.
- Emekli aylıkları düşürülsün.
- Çalışılmayan hafta tatili ve genel tatiller için ücret ödenmesin.
- Kıdem tazminatına yasal tavan getirilsin ve kıdem tazminatı fonu oluşturulsun.
- Genel tatil ve ücretli izinler azaltılsın.
- İş güvenliği denetimlerinde işyerlerinin kapatılması zorlaştırılsın.
- Sakat ve eski hükümlü çalıştırma yükümlülüğü kaldırılınsın.
- Toplu sözleşme uygulamasında sendikalı-sendikasız işçi ayırımına son verilsin; dayanışma aidatı kolayca uygulanabilsin.
- Yönetime katılma uygulamalarına son verilsin.
- "Sendika enflasyonu" önlensin
- Tek sendikaya üyelik getirilsin; üye fişleri merkezi bir birimde toplansın.

- Sendika aidatlarının miktarı sınırlandırılın ve check-off sistemi kaldırılın.
- Sendikalar, devletin idari ve mali denetimine açık olsun.
- Sendikalarla siyasi partiler arasındaki ilişki sınırlandırılın.
- İşkolları yönetmeliği yasaya eklensin.
- Sendika yönetiminde görev alanların siyasi partilerin yönetiminde yer almaları halinde sendikadaki görevleri otomatik olarak düşsün.
- Sendikalar, işyerlerindeki yasadışı davranışlardan parasal ve hukuksal açılardan sorumlu tutulsun.
- İşkolu ve işyeri düzeyindeki iki toplu iş sözleşmesi yerine, tek bir toplu iş sözleşmesi yapılsın.
- Grev ertelemelerinin kapsamı genişletilsin; ertelenen grevlerde toplu iş sözleşmesi Yüksek Hakem Kurulu tarafından sonuçlandırılın.
- Greve çıkan işçilerin ücretleri sendikalarınca ödensin.
- Herhangi bir işçi sendikasının toplu sözleşme yapabilmesi için işkolundaki toplam işçi sayısının belirli bir oranını temsil etme önkoşulu getirilsin.
- Toplu sözleşme görüşmeleri belirli bir süre içinde sonuçlandırılın.
- Hak grevi kalksın.
- Her grev kararından sonra grev oylamasına gidilsin.
- Grev kararının alınmasından sonraki belirli bir dönem içinde grevin uygulanması zorunluluğu getirilsin; grevin başlama tarihi önceden işverene bildirilsin.
- Emeklilik yaşı yükseltilsin.
- İşverenlerin bu isteklerinin büyük bölümü, 12 Eylül sonrasında 1982 Anayasasıyla ve diğer mevzuatla gerçekleştirildi.